

"זְדַבַּרְתָּ בָּם"

וּשְׁנַנְתֶּם לְבַגְיֵיךָ וְדַבַּרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלֶכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשִׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ: שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, דְּבָרִים פָּרָק 1 פּוֹסֵט 2

פרשת השבוע למשפחה י"ב חשוון תשס"ז * 3 בנובמבר 2006

רצח רבין ולקחו

עדיין לא גרתי בארץ כשנרצח יצחק רבין. אבל ההלם בקרב יהודי התפוצות היה דומה מאוד לזה של הישראלים, מתוך תחושת הזדהות. המיתוס שרציחות פוליטיות אינן נחלתו של העם היושב בציון התנפץ לו אל מול עינינו הדומעות. ממעמקי השפל הזה היה נדמה לי שאין אפשרות אחרת אלא לעלות חזרה, לצאת לאלתר לחיפוש אחר דרך אחרת, מתחשבת יותר, פתוחה יותר, סובלנית באמת. ככל שחלפו השנים הלכה וגברה בי התחושה שרבין נרצח לשווא. כעבור זמן קצר מאוד, התחילו מחדש חילופי האשמות, ציד המכשפות, הבריחה מאחריות, השימוש בזכרו של רבין כקרדום לחפור בו, השנאה למי שמשום מה נתפס כאחר. היה נדמה שהפקת לקחים לא היתה אלא התבצרות של כל מחנה בתוך דעותיו הקדומות. כבישים, רחובות, בתי חולים, לא היה מקום שבו שמו של רבין לא הונצה, אך תהיתי פעמים רבות אם כל מורשתו של רבין, בסופו של יום, תסתכם אך ורק בנתינת שמו למוסדות ציבור. בלבי ניקרה דאגה עמוקה לעתידנו המשותף. במהפכה השקטה, שהתרחשה מתחת לפני השטח, לא הבחנתי. קל וחומר שלא הייתי מהראשונים שהצטרפו אליה. לשמחתי, התחילה קבוצת אנשים להביא לשינוי אטי אך משמעותי בתודעתו של ציבור הולך וגדל.

בשנת 1995 נפתח בית ספר קשת בירושלים, בית ספר משותף לדתיים וחילונים, הנחת היסוד הייתה שאם ילמדו הילדים לכבד אחד את השני, אזי לא נגיע לוויכוחים אלימים שנודף מהם ריח של מלחמת אחים. עם הזמן, התברר שמה שנראה למבוגרים כמהפכה הוא מצב טבעי לחלוטין לתלמידים של קשת, הדור שלא ידע את רבין. הגילוי הזה לא יכול אלא לחזק את המקימים בצדקת דרכם החינוכית-ערכית. מאז חלפו עשר שנים, וגם בשפלה נפתח מוסד של קשת. כך זכיתי לשלוח את ילדתי לכיתת קשת הראשונה של מזכרת בתיה, עם תקווה אדירה בלב, שהחברה בה יחיו ילדינו תהיה פתוחה יותר וסובלנית יותר כלפי הזולת. ואיתה התחושה המנחמת שאולי, בשבילנו, הופק לקח חשוב מהרצחו של רבין.

בן לנדאו

דוא"ל המערכת לרעיונות ולתגובות:
vedibartabam@gmail.com

פרשת לך לך

אברם והפסלים - מדרש מבראשית רבה לח, יג

מתרגם מארמית

תָּרַח עוֹשֵׂה פְּסִלִים הָיָה, פֶּעַם אַחַת יָצָא לְמָקוֹם, הוֹשִׁיב אֶת אַבְרָהָם לְמַכּוֹר תְּחִתּוֹ. הָיָה בָּא בֶן אָדָם וּמִבְּקִשׁ לְקַנּוֹת.

וְהָיָה אוֹמֵר לוֹ [אַבְרָם לְקוֹנָה]: בֶּן כְּמָה שָׁנִים אַתָּה? וְהָיָה אוֹמֵר לוֹ: בֶּן חֲמִשִּׁים אוֹ שְׁשִׁים, וְהָיָה אוֹמֵר לוֹ: אוֹי לוֹ לְאוֹתוֹ אָדָם שֶׁהוּא בֶן שְׁשִׁים וּמִבְּקִשׁ לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְבֶן יוֹם! וְהָיָה מִתְבַּיֵּשׁ [הַקוֹנָה] וְהוֹלֵךְ לוֹ.

פֶּעַם אַחַת בָּאָה אִשָּׁה נוֹשֵׂאת פְּנֵת סִלָּת, אָמְרָה לוֹ: הֲאֵל לָךְ, הַקָּרֵב לְפָנֶיךָ. קָם, לָקַח מִקַּל בְּיָדוֹ, וַיִּשָּׁבֵר אֶת כָּל הַפְּסִלִים,

וַיִּנָּתֶן אֶת הַמִּקַּל בְּיַד הַגָּדוֹל שֶׁבָּהֶם. פִּינּוֹן שֶׁבָּא אָבִיו, אָמַר לוֹ [אָבִיו]: מִי עָשָׂה לָהֶם כֵּךְ?

אָמַר לוֹ: מָה אֶסְתִּיר מִמֶּךָ? בָּאָה אִשָּׁה אַחַת נוֹשֵׂאת פְּנֵת סִלָּת וְאָמְרָה לִי: הֲאֵל לָךְ, הַקָּרֵב לְפָנֶיךָ. הַקָּרֵב לְפָנֶיךָ. הָיָה זֶה אוֹמֵר: אֲנִי אֶ כָּל רֵאשׁוֹן, קָם הַגָּדוֹל שֶׁבִּינֵיהֶם, לָקַח מִקַּל וַיִּשָּׁבֵר.

אָמַר לוֹ [אָבִיו]: מָה אַתָּה מַשְׁטָה בִּי, וַיּוֹדְעִים הֵם [לְדַבֵּר אוֹ לְהַכּוֹת]?

אָמַר לוֹ: הֲלֵא?! יִשְׁמְעוּ אֲזַנֶּיךָ מִה שֶׁפִּיךָ מְדַבֵּר!

הנושאים בפרשה:

אברם והולך אחרי קריאת 'לך לך' ומתברך

אברם ושרי במצרים

הריב בין רועי לוט לרועי אברם

מלחמת הארבעה בחמישה

ברית בין הבתרים – הבטחת השעבוד והפדות

שרי נותנת את הגר לאברם

הגר ההרה בורחת מפני גבירתה למדבר

שינוי השם לאברהם וברית המלה

שינוי השם לשרה וההבטחה לבן

בלימוד השבת נתמקד בריב בין רועי אברהם לרועים של לוט

(רצוי לקרוא את הפסוקים מן התנ"ך)

פרק יג פסוקים ה-יא

וְגַם-לְלוֹט-הַהֵלֶךְ, אֶת-אַבְרָם: הָיָה יְאֵן-וַיִּבְרָךְ, וְאַחֵלִים. וְזֶלָא-נִשְׂאָ אֶתֶם הָאֲרָץ, לְשִׁבְתָּ יַחְדָּו:
כִּי-הָיָה רְכוּשָׁם רַב, וְזֶלָא יָכֹלוּ לְשִׁבְתָּ יַחְדָּו. וַיְהִי-
רִיב, בֵּין רְעֵי מִקְנֵה-אַבְרָם, וּבֵין רְעֵי מִקְנֵה-לוֹט;
וַחֲכַנְעִנִי, וַחֲפָרְזִי, אִזּוּ, יֵשֵׁב בְּאֲרָץ. ח וַיֹּאמֶר אַבְרָם
אֶל-לוֹט, אֵל-נָא תְּחִי מְרִיבָה בֵּינִי וּבֵינֶךָ, וּבֵין רְעֵי,
וּבֵין רְעֵינֶךָ: כִּי-אֲנִשִּׁים אָחִים, אֲנַחְנוּ. ט הֲלֹא כָל-
הָאֲרָץ לְפָנֶיךָ, הִפְרָדוּ נָא מֵעַלְי: אִם-הִשְׁמָאֵל
וְאַימָנָה, וְאִם-הִימִין וְאַשְׁמָאֵלָה. י וַיִּשְׂאָ-לוֹט אֶת-
עֵינָיו, וַיֵּרָא אֶת-כָּל-כְּפַר הַיַּרְדֵּן, כִּי כָלָה, מִשְׁקָה--
לְפָנָי שַׁחַת חֵי, אֶת-סֹדֶם וְאֶת-עֲמֹרָה, כְּגֹן-חֵי
כְּאֲרָץ מִצְרַיִם, בְּאֶכָה צַעַר. יא וַיִּבְחַר-לוֹ לֹט, אֶת
כָּל-כְּפַר הַיַּרְדֵּן, וַיֵּסַע לוֹט, מִקְדָּם; וַיִּפְרְדּוּ, אִישׁ
מֵעַל אַחֲזוֹ.

שאלות לחשיבה ולשיתוף

מהי השאלה הגדולה שעולה מהמסופר? מה באה התורה ללמד אותנו על החיים?

א. לוט, אחיינו של אברהם, הצטרף אליו כשיצא מחרן. בכנען אין שפע של מים ולכן לא היו מספיק אזורי מרעה לשני אנשים בעלי מקנה רב כאברהם ולוט.

למה לדעתכם אברהם (שהיה מבוגר ובכיר מלוט בן אחיו) בחר לוותר לאחיינו? על אלו תכונות אופי של אברהם אנו למדים מקטע זה? האם אתם הייתם מוותרים בנסיבות אלה?

מתי קל ומתי קשה לנו לוותר? שתפו את הילדים בדוגמאות משמעותיות בחיכם.

ב. ספרו לבני המשפחה את המדרש על אברהם והפסלים. שוחחו עם הילדים ושאלו: איזה פערים בידיעותינו על אברהם בא המדרש למלא? מה דעתכם על המדרש?

מדרש הוא אחת מהדרכים שבהן פירשו חז"ל את המקרא, ומטרתו להבהיר את המובן המילולי של הדברים, ובעיקר את המובן העקרוני שלהם. שורש המילה הוא ד.ר.ש. משמעותו: שאל, חקר, למד. השם "מדרש" מציין גם את הספרות הענפה שצמחה משיטה זו. המדרש התפתח בתקופת חכמי המשנה, הם התנאים, ושימש לשתי מטרות, שעל פיהן התפתחו שני סוגים ספרותיים נפרדים: מדרש הלכה ומדרש אגדה.

מדרש ההלכה – מדרש העוסק בחוקי התורה, ומטרתו העיקרית להבהיר נושאים משפטיים, ולהפיק חוקים ומסקנות הלכתיים מהכתוב במקרא.

מדרש אגדה – עוסק בחלקים הסיפוריים של התורה. בסיפורים הינוכיים שיש בהם מוסר השכל, ובדרך כלל הם קשורים לדמויות מקראיות או לחז"ל.

<http://www.mikragesher.org.il/titles/encyclopedia/a/40/midrash.htm> - הערך "מדרש" מתוך אתר "מקרא גשר"

המדרש (כמו השיר המצורף "אברהם אבינו") בא להשלים לנו פערים ולספר לנו על ילדותו של אברהם; כמה חכם היה, עד כמה היה שונה ונאור יותר מסביבתו, איך גילה שלפסלים אין כוח אלוהי, איך הוא ניסה לשכנע את סביבתו (ובכלל זה את אביו) שלא יעבדו לפסלים. חלקו לילדים תפקידים והמחזיון איתם את המדרש. במה היה אברהם תמים? ומה מתכונה זו אנחנו יכולים לאמץ לעצמנו?

תמים במקרא משמעו שלם. לרוב נאמר לגבי קרבתו שצריכות להיות ללא מום. שימוש בפועל בהטיה זו לגבי אדם אחד הינו יחידאי במקרא.

ולסיים

מפרשת לך לך אנו למדים על האב הרוחני של האומה, על אברהם. הוא, בניגוד לבני דורו, האמין באל אחד בלתי מוחשי והלך בעקבות אמונתו אחרי הקריאה של האל. פעמיים בפרשה שלנו נאמר לאברהם על יד ה' ה'יה'. בפעם הראשונה בפרק יב נאמר "ה'יה בְּרַכָּה" ובפעם השניה בפרק טו נאמר: "היה תמים".

במה התברך אברהם? מה הוא ברכה? כיצד ניתן לדעתכם 'להיות ברכה'? מה ההבדל בין 'להיות ברכה' לבין 'להיות מבורך'? במה אתם מרגישים מבורכים? חישבו על הקשר בשורש האותיות ברכה וברך. כדי להיות מבורך צריך לפעמים להתכופף, לרדת על ברכיניו בענווה...

"...וַיַּעַמְד עָלָיו וַיִּבְרַךְ עַל בְּרַכְיוֹ נִגְדַּד כָּל קַהֲלֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּפְרֹשׂ שֵׁי פָּיֵי הַשְּׂמִימָה" דברי הימים ב ו 13.

שבת שלום

טובה אביחי-קרמר

השיר בעמוד הבא

העמותה לקידום החינוך
על פי עקרונות קשת

אברהם אבינו

שיר עממי מתורגם מלדינו
עברית: יהורם גאון

כְּשִׁיצָא הַמֶּלֶךְ נִמְרֹד אֶל הַשָּׁדוֹת כְּדָרְפוֹ
הָיָה צוֹפֵה בַּפּוֹכְבִּים וּמְחַפֵּשׂ אֶת עֵתִידוֹ.
רָאָה בְּשִׁכּוֹנַת הַיְהוּדִים אוֹר לֹא מוֹעֵם,
וְכֵן הִבִּין: קָרֵב בּוֹאוֹ שֶׁל אַבְרָהָם.

אַבְרָהָם אַבְיָנוּ אָב קְדוֹשׁ – אַבְיָנוּ אָב יִקָּר.
אוֹר לְיִשְׂרָאֵל – וְלוֹ קְדֻשָּׁה וְיִקָּר.

וּכְשִׁאֲשֶׁת תָּרַח הִרְתָּה לְלֶדֶת
הָיְתָה אֶרְשֶׁת פְּנִיָּה סְתוּמָה וְסוֹבְלָת,
לֹא עָנְתָה מֵעוֹלָם לְתַהֲיוֹתָיו הַחַזְזָרוֹת,
הֵן יָדָע יְדָעָה פִּי בְּבִטְנָה אוֹצְרוֹת.

אַבְרָהָם אַבְיָנוּ אָב קְדוֹשׁ – אַבְיָנוּ אָב יִקָּר.
אוֹר לְיִשְׂרָאֵל – וְלוֹ קְדֻשָּׁה וְיִקָּר.

הניסיונות של אברהם ושלנו

בעקבות נחמה לייבוביץ, "עיונים בספר בראשית".

פרשתנו פותחת בהתגלות הראשונה לאבי האומה:
"וַיֹּאמֶר ה' אֶל-אַבְרָם, לֵךְ-לְךָ מֵאֲרָצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ,
אֶל-הָאָרֶץ, אֲשֶׁר אֲרָאָךְ" (בראשית יב, א).

אברם, אשר למעט מספר פרטים על משפחתו ומוצאו, הינו אלמוני לחלוטין, נדרש לעזוב הכול וללכת אחר צו אלוקי על מנת להפוך לאבי האומה הנבחרת. מה יש בו באותו אברם שהובטח לו כי יעשה לגוי גדול ויתגדל שמו ובו יתברכו משפחות האדמה כולן? לגבי נח הוזכר כי צדיק היה בדורותיו, מעלליו של משה כרוּדף צדק ומגן החלש מגוללים בפירוט לפני שנקרא להנהיג, אולם אברם זה, מה הרקע שלו?

התורה שבעל פה אמנם דואגת להשלים את הרקע ולספר כיצד הצליח אברם בכוחות עצמו להתעלות מעל פולחן האלילים שבו היה שרוי ואף להטיף לאמונה באל אחד (כולנו למדנו את סיפור אברם וניפוץ הפסלים בגן עד כי אנחנו משוכנעים כי הוא מופיע בתורה...), אך השאלה במקומה עומדת, מדוע לא פירטה על כך התורה שבכתב?

אברם אבינו עתיד להתנסות בעשרה ניסיונות במהלך חייו. מניסיון ראשון של התנתקות מכל מעגלי התמיכה – ארץ פיזית, מולדת, משפחה – ויתור על עברו ועד לניסיון אחרון "לֵךְ-לְךָ, אֶל-הָאָרֶץ הַמְּרִיָּה; וְהִעֲלֵהוּ שָׁם, לְעֵלְיָה... (כב, ב) – ויתור על עתידו.

זוהי מהותו של אבי האומה, ההתמודדות והעמידה שבה אין אברם נבחר על עברו אלא נבחן תמידי, לא בכדי בחרה התורה שלא לספר על עברו, אברם שעיקרו בעתידו, ביסודות שהוא מניח ובמסר שהוא מעביר בכל ניסיון נוסף שהוא עומד בו. התורה לא יוצרת בנו שום 'דעה קדומה' על אברם על מנת שכביכול נעבור את התהליך יחד איתו. אברם יכול להיות אתה או אני, מה שחשוב היא ההתקדמות שלו-שלנו מניסיון לניסיון, אשר לא תלויה בעבר אלא במחויבות לעתיד ובאמונה בו. החודש לפני 11 שנה נרצח יצחק רבין, ללא ספק אות קין לחברה הישראלית, שכשלה באחד מניסיונותיה.

שי מונזון

אב לתלמיד בגן קשת

העמותה לקידום החינוך
על פי עקרונות קשת

באזור מסופוטמיה נבטו ניצני הכתב הקדום, הוא כתב היתדות המפורסם.

בכתב היתדות נכתבו גם היצירות הספרותיות הראשונות הידועות לנו בדמות המיתולוגיה הבבלית. למשל אגדת הבריאה הבבלית הידועה בשם "אנומה אליש", אגדה זו שנמצאה כתובה על שבעה לוחות (מספר מקודש גם אצל הבבלים) מספרת על זוג אלים, 'אפסו' אל המים, ו'תיאמת' אלת התהוה. מהם נולדו זוג אלים נוסף שסימנו ההבדל בין השמים והארץ ולהם נולדו אנו אל השמים, וכן הלאה עד דור שישי, הוא מרדוך. פרצה מלחמה בין האלים המבוגרים לצעירים שבסופה מרדוך הפך למלך האלים. הוא יצר את העולם מגופה של תיאמת. מחציה הוא יצר את היבשה ומחציה את השמים כולל סורגים שימנעו ממי התהוה, מי השמים, מלברוח. הוא יצר את הכוכבים, את "ממשלת הלילה והיום" (לוח 5, שורה 46), את ההרים, את הפרת והחידקל ואת המעיינות, ולבסוף הוא יצר את האדם.

כאשר התגלו הכתבים הללו במאה ה-19, חוקרים רבים הזדרזו להצביע על נקודות הדמיון הרבות בין מיתוס זה לאגדת הבריאה. גם סיפור המבול התנכ"י מוצא מקבילה באפוס הבבלי בשם "עלילות גילגמש" הידוע (היצירה הכתובה העתיקה בעולם). לפי החוקרים הללו הסיפור התנכ"י מקורו אולי בבבל, או שאולי מקור שניהם באפוס אחר שלא נמצא ומקורו בארצות הלבנט. חוקרים דתיים לעומת זאת חלקו על הדמיון, או שטענו, בהגיון רב, שמכיוון שסיפור הבריאה והמבול הוא אמיתי, הושפע המיתוס הבבלי מהמציאות אך עבר שיבושים.

כאדם חילוני, שאינו מתייחס אל התנ"ך כאמת שאין בילתה, אלא גם, בין השאר, כהד להתרחשויות עתיקות, מעניינת העובדה שבשתי הפרשות הראשונות זירת העלילה היא במסופוטמיה (הפרת והחידקל של גן עדן, הר אררט שלרגליו נובעים מקורות הנהרות וכמובן מגדל בבל); רק בפרשתנו, יחד עם אברהם, עוברת זירת העלילה לכנען ומצרים, ולמעשה איננו שומעים יותר על חבל ארץ זה עד מלכים ב'. האם באמת מקור העברים היה מקדם "מעבר לנהר" והם הביאו איתם את סיפורי העלילה המוסופוטמיים?

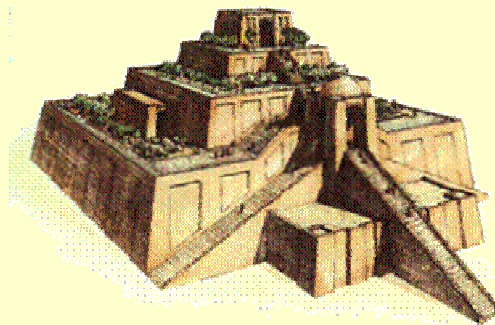

מיתוסים בבלים וסיפורי בראשית

כבר בפרשה הקודמת אברהם עזב יחד עם אביו תרח ואחיינו לוט את אור כשדים, מקום המזוהה בדרום עיראק ליד שפך הפרת והחידקל, ומגיע לחרן, כיום על גבול סוריה-טורקיה. בפרשת השבוע מגיע אברהם לארץ כנען. מיד אחר כך יורד אברהם למצרים ובכך משלים ביקור בכל הסהר הפורה. הסהר הפורה הוא שם שניתן לאזור נרחב, שכולל את העמק הגדול של נהרות הפרת והחידקל (מסופוטמיה בלעז) מחד, ועמק הנילוס מאידך, וכן את החלקים הפוריים של ארצות הלבנט (סוריה, לבנון, ישראל וירדן) – כך שנוצרת מעין קשת.

קשת זו ידועה בעיקר מכיוון שבה שכנו התרבויות ההיסטוריות הקדומות ביותר – התרבות המצרית והתרבות המסופוטמית. בתרבות המסופוטמית, ערש מולדתו של אברהם, הייתה תרבות עירונית מפותחת כבר במאה ה-34 לפני הספירה (5400 שנה לפני זמננו ו2400 שנה לפני דוד המלך!) תרבות זו כללה מפעלים חקלאיים, משטר מדיני מפותח, ערים מבוצרות הציגה את הדוגמאות הראשונות לארכיטקטורה מונומנטאלית כגון ארמונות והפירמידות המדורגות הידועות בשם זיגורטים. הסתכלו בתמונה של שיחזור הזיגורט. היא מזכירה את האיורים המתארים את סיפור מגדל בבל, המאירים הניחו שמגדל שנבנה בבבל בימי קדם חייב להיות זיגורט.

העמותה לקידום החינוך
על פי עקרונות קשת

הקריאה המחודשת הן בתנ"ך והן במקורות החיצוניים ובחוקרים המודרנים פותחת שלל אפשרויות מסקרנות.

ישי להמן
אב לתלמיד בכיתת קשת
בית ספר בן גוריון

מקורות:

באינטרנט יש המון מקורות על מוסופוטמיה והמיתוסים שלה כולל תרגומים מלאים של ה"אנומה אליש" (למשל <http://www.crivoice.org/enumaelish.html>) ועלילות גילגמש (

<http://www.ancienttexts.org/library/mesopotamian/gilgamesh>)

לסיכום קצר של נקודות דמיון בין בראשית פרק א לבין "אנומה אליש" - http://www.meta-religion.com/World_Religions/Ancient_religions/Mesopotamia/genesis_and_enumaelish_creation.htm

סיפור העלילה בעברית והשערות מעניינות מאוד על מקורו ראה <http://mikranet.cet.ac.il/pages/item.asp?item=8040>

אתר נחמד שמיועד לילדים (אבל באנגלית) על מוסופוטמיה אפשר למצוא ב www.mesopotamia.co.uk/

מזל טוב
לנטע הגנת
להולדת בתה
הבכורה

בהצלחה
לאופירה,
מחליפתה של
נטע.
ברוכה הבאה!

השבוע בגן קשת

כחלק מלימוד סיפור הבריאה הילדים התנסו במושג "תוהו ובוהו" בהיבטים שונים. האחד מהם – תוהו ובוהו בצבעים.

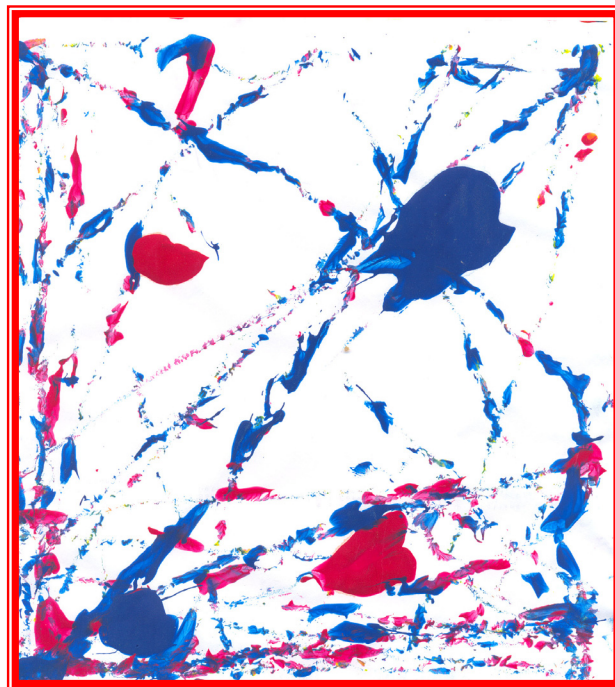
בפעילות זו השתמשנו בקופסת נעליים, צבעי גואש, חרוז או גולה ודף נייר.

את הדף הנחנו בתחתית קופסת הנעליים, עליו פיזרנו מעט צבעי גואש.

הכנסנו את הגולה או החרוז והתחלנו להניע את הקופסה עד שהנייר התמלא בכתמים ובקווים צבעוניים.

גילינו שכשהחרוז עובר מצבע לצבע נוצרים צבעים חדשים.

התנסות דומה תוכלו לעבור באתר הבא : <http://www.jacksonpollock.org/>

העמותה לקידום החינוך
על פי עקרונות קשת